

УДК 329.78

В. С. Баглик,

*здобувач науково-дослідної лабораторії управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України, м. Харків*

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Проаналізовано основні напрями реалізації державної молодіжної політики. Розглянуто міжнародні нормативно-правові документи, які регламентують напрями проведення молодіжної політики в різних галузях суспільного розвитку. Зроблено висновки щодо використання закордонного досвіду проведення державної молодіжної політики.

Ключові слова: державна молодіжна політика, молодіжні організації, міжнародні декларації.

V. S. Baglyk,

Seeker of a PhD degree, Scientific – Research Laboratory of Management in the field of Civil Protection, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

MECHANISMS OF YOUTH POLICY FORMATION AT THE INTERNATIONAL LEVEL

The article analyzes the main directions of realization of the state youth policy. Considers international legal documents regulating areas of youth policy in various fields of social development. The conclusions about the use of foreign experience of state youth policy.

Key words: state youth policy, youth organizations, international declarations.

Звертаючись до світової практики становлення молодіжної політики на державному рівні, дослідник зазвичай ставить собі за мету знайти аналогії з соціальними, політичними і іншими умовами своєї держави, в якій відбувається процес становлення галузевої політики. У нашому випадку ми хочемо звернутися до зарубіжного досвіду, виходячи з розуміння корисності деяких висновків його вивчення, а також розуміння унікальності українського досвіду.

Міжнародний досвід підтверджує необхідність розробки особливої політики держави по відношенню до молоді. Про це переконливо свідчить практика здійснення молодіжної політики (її закріплення в конституціях) в зарубіжних країнах – Німеччині, Франції, Швеції, США, Італії, Іспанії та ін. Деякі з дослідників відмічають, що “процес вироблення молодіжної політики в постіндустріальному суспільстві багато в чому пов'язаний з ускладненням умов відтворення трудових та інтелектуальних ресурсів західних суспільств на нинішньому етапі технологічної перебудови світової економіки, кризою традиційних інститутів соціалізації молодого покоління – передусім сім'ї і школи, ускладненням структури самого суспільства і зростанням в ньому “ролі молоді”. Тому проблему формування молодіжної політики доцільно розглядати в нерозривній єдності з основними закономірностями функціонування соціальної дійсності, з логікою розвитку суспільства.

Проблемам реалізації міжнародної державної молодіжної політики, її соціальному, правовому, управлінському аспекту, присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених [3–6]. Ці дослідження є значним внеском у теорію, методологію та практику дослідження міжнародної державної молодіжної політики.

Метою дослідження є проаналізувати механізми формування молодіжної політики на міжнародному рівні.

Як показує зроблений аналіз, державна молодіжна політика в західних суспільствах, бере свій початок у 1950-60-х рр. Це відображало одну з об'єктивних закономірностей етапу розвитку західних суспільств, пов'язану з посиленням ролі “молодіжного чинника” в соціально-економічних і політичних процесах.

Якщо говорити про еволюцію державної молодіжної політики в західних країнах, то можна побачити наступне. У 50-х рр. ХХ ст. державна молодіжна політика носила консервативний патерналістичний характер з боку суспільства і держави і була спрямована в основному на групи ризику, вихідців з неблагополучних сімей і іммігрантів;

Нині державна молодіжна політика спрямована практично на усі прошарки молоді в різних країнах світу. Соціальні служби для молоді, працюють по єдиних міжнародних програмах з регіональною специфікою. Молодь сприймається не лише як об'єкт молодіжної політики, але і як її активний суб'єкт [5, с. 76].

Особлива роль в розробці і реалізації міжнародного законодавства в сфері молодіжної політики належить Організації Об'єднаних Націй. У 1965 р. Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята “Декларація про поширення серед молоді ідеалів світу, взаємної пошани і взаєморозуміння між народами” [1]. У наступні роки було прийнято ще цілу низку важливих документів: у 1985 р., оголошеному Міжнародним роком молоді, були схвалені “Керівні принципи для подальшого планування і здійснення відповідних наступних заходів, що стосуються молоді: участь, розвиток, світ”; згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1995 р. була прийнята Всесвітня програма дій, що стосується молоді, до 2000 р. і на наступний період; резолюцією 54/120 від 20.01.2000 р. була схвалена Лісабонська декларація по молодіжній політиці і програмам, прийнята в серпні 1998 р. на першій Всесвітній конференції міністрів у справах молоді [2]. У представлених документах на міжнародному рівні законодавчо закріплюється основна мета державної молодіжної політики – активізація участі молоді і молодіжних організацій в громадському житті на державному та національному рівнях і у всесвітньому масштабі. У європейських державах молодіжна політика є або самостійною частиною державної політики з чіткою структурою і тісною взаємодією складових, або знаходиться у стадії становлення. При цьому можна виділити основні елементи, що характеризують молодіжну політику всіх європейських країн:

– по-перше, в усіх державах Європи чітко позначений такий елемент молодіжної політики, як сфера її поширення: географічні та соціальні групи;

– по-друге, законодавчо позначена роль і механізм взаємодії уряду і молодіжних недержавних комерційних організацій;

– по-третє, обов'язковим елементом є підготовка і кваліфікація фахівців у сфері молодіжної політики;

– по-четверте, особлива увага приділяється таким елементам молодіжної політики, як співпраця, управління, вертикальна і горизонтальна структури;

– по-п'яте, визначено ресурсне забезпечення процесів розробки та реалізації молодіжної політики (фінансові та людські ресурси).

Згідно із заявою Організації Об'єднаних Націй у 90 % держав-учасниць організації молодіжна політика має інтегрований характер. Це означає, що існують політичні структури, що об'єднують політичні і професійні установи з молодіжними організаціями, що є суб'єктами молодіжної політики [4].

У даний момент можна говорити про існування молодіжного законодавства в більшості європейських країн, хоча питання про інтеграційну молодіжну політику досі знаходиться у стадії обговорення і, частенько, молодіжне законодавство обмежене областю молодіжної роботи і формальної освіти. У багатьох країнах створені різні міжвідомчі органи на національному рівні з питань молодіжної політики. Основним каналом участі молодих людей в державній молодіжній політиці є молодіжні організації. Проте їх місце і роль в здійсненні молодіжної політики сильно вар'юється в різних країнах і досі не мають чіткого визначення. Слід звернути увагу на те, що в процесі формування державної молодіжної політики більшості європейських держав:

– місцеві молодіжні організації, що є основою державної молодіжної політики, практично непомітні в структурі її здійснення;

– національні молодіжні організації не завжди використовують свій потенціал для вироблення молодіжної політики;

– багато молодіжних організацій знаходяться в кризі легітимності із-за зменшення кількості членів.

Спостережувана в останні десятиліття тенденція демонструє, що молоді люди віддають перевазі над традиційними молодіжними організаціями нові форми своєї участі в громадському житті (неформальні об'єднання, молодіжні групи, що реалізують окремі проекти або програми).

Крім того, завдання молодіжної політики варіюються в різних європейських державах. І якщо в одних країнах – це профілактика соціальних проблем молоді та боротьба з ними, то в інших – забезпечення соціальних, політичних, економічних, освітніх і інших можливостей для молодих людей [6, с. 54]. Цікавим прикладом другого підходу є державна молодіжна політика Федеральної Республіки Німеччини. Основними характеристиками її державної молодіжної політики, згідно з федеральною молодіжною програмою “Шанси в суспільстві, що змінюється”, є:

– міжгалузєва державна молодіжна політика. Для досягнення цієї мети потрібне об'єднання і узгодженість зусиль усіх зацікавлених структур і відомств;

– ініціативна молодіжна політика. Потрібна не лише державна підтримка молоді, але і пропаганда активної участі молодих людей в житті суспільства;

– проведення широкомасштабного діалогу з молодими людьми. Для успішної реалізації молодіжної політики потрібний прямиий контакт з молоддю і участь молодих людей у громадському житті;

– зміцнення співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, приватними підприємцями, асоціаціями і соціальними групами [3, с. 39].

Незважаючи на відмінності у структурній організації молодіжної політики у більшості європейських країн спостерігається відносна одноманітність при виділенні основних пріоритетів молодіжної політики. Однією з найбільш значущих складових молодіжної політики є освіта і навчання впродовж усього життя. У більшості європейських країн велика увага приділяється питанням професійної перекваліфікації і стосункам між формальним і неформальним навчанням, між освітою, тренінгом і пропозиціями на ринку праці. Освіта є важливим засобом виховання активної громадянської позиції і участі в житті суспільства.

Дослідження показують, що, разом з досить стабільною ситуацією відносно фізичного здоров'я молодих європейців, спостерігається погіршення морального і духовного здоров'я молоді, актуалізується необхідність профілактики зловживання молодими людьми психоактивними речовинами.

Не дивлячись на те, що поняття молодіжне “житло” не часто використовується як складова державної молодіжної політики, слід зауважити, що вже в найближчому майбутньому це питання притягне особливу увагу. Європейська молодь має досить широкі можливості соціального захисту і соціальної підтримки з боку держави. Проте нині ці можливості поступово замінюються програмами професійно-технічної освіти. Незначна увага приділяється і питанням молодіжної юстиції в Європі, не дивлячись на те, що правопорушення серед молоді являються одночасно і причиною, і наслідком соціального неприйняття молодого покоління.

Історично склалося так, що дозвілля, культурна освіта і виховання молоді є пріоритетними сферами державної молодіжної політики європейських держав. Проте для її успішної реалізації в цих областях потрібне політичне взаємопроникнення сфери організації дозвілля для молоді і організації дозвілля самими молодими людьми.

Великою своєрідністю відрізняється політика в області підтримки молодіжних і дитячих громадських об'єднань в європейських країнах.

Молодіжна політика європейських держав є міжнародним стандартом. Включення молодіжної проблематики до порядку денного міжурядової і міждержавної співпраці є яскраво вираженою тенденцією в останні десятиліття. В зв'язку з цим питання молодіжної політики отримують своє віддзеркалення в діяльності міжнародних організацій, зокрема, ООН [1].

У формуванні та реалізації державної молодіжної політики ООН виділяє два взаємозв'язані елементи.

По-перше, молодь сама повинна сформулювати свої інтереси і забезпечити їм достатню підтримку. По – друге, національні уряди повинні підтримувати позитивні спрямування молоді, розширювати її діяльність, створювати умови для активної участі в житті суспільства. Але ця підтримка не має бути умовною: директивні органи повинні встановити параметри, прийняти конкретної програми в області прав, інтересів, потреб молоді.

У документах ООН визначені основні напрями державної молодіжної політики і шляху рішення молодіжних проблем. Основними проблемами, що впливають на розвиток сучасної молоді, на думку ООН, є проблеми світу, освіти, професійної підготовки, праці, охорони здоров'я, житла, сімейного життя, культури [2].

Зайнятість молоді та її діяльність в економічній сфері виступають на перше місце серед молодіжних проблем . Тут ООН виділяє такі необхідні для реалізації

на рівні національної політики цивілізованих держав міри : ратифікувати і застосовувати міжнародні конвенції про працю, що відносяться до молоді; проводити політику, направлену на повну зайнятість і ліквідацію безробіття серед молоді; відстоювати рівні права молоді при наймі на роботу; на державному рівні забезпечувати надання молодим людям, які вступають у трудове життя, першого робочого місця; створювати для молоді нові робочі місця; надавати молоді допомогу в придбанні підприємницьких навичок; зміцнювати установи, працевлаштування, що займаються питаннями, у тому числі і що безпосередньо працюють з молоддю; надавати молоді інформацію про перспективні можливості працевлаштування до вступу в навчальні і професійні заклади; сприяти розвитку молодіжних кооперативів, фермерських господарств; враховувати інтереси молоді при плануванні довгострокових капітальних вкладень і раціональному використанні людських ресурсів; збільшувати доступ молодих людей до технічної і загальноосвітньої підготовки по перспективних програмах, сприяючих розвитку підприємницьких якостей; допомагати розширенню участі працюючих молодих людей в ухваленні рішень у сфері виробництва і управління.

Таким чином, провідні європейські держави разом з ООН найважливішими завданнями у формуванні і реалізації молодіжної політики вбачають в об'єднанні і ефективній координації діяльності усіх структур суспільства, в тій або іншій формі пов'язаних з молодіжними проблемами.

Особливе значення ООН надає безпосередній участі молодих людей в розробці та реалізації державної молодіжної політики. Державні органи і працівники, що відповідають за здійснення молодіжної політики, повинні шляхом безпосередніх зустрічей з молодими людьми і молодіжними організаціями вести діалог, який дозволить державі знати і побачити потреби молоді очима самих молодих людей.

Література:

1. Доклад Генерального секретаря ООН (A/60/133). Глобальный анализ и оценка национальных планов действий по вопросу о занятости молодежи / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/youth.html>.
2. Лиссабонская декларация по молодежной политике и Брагский план действий в интересах молодежи (A/53/378) / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.un.org/youth.html>.
3. Семенов В. Е. Ценностные ориентации современной молодежи // Социс. – 2007. – №4. – С. 37–43.
4. Политика и программы, касающиеся молодежи : резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН в 2004 г. (A/RES/59/148) / Библиотека документов ООН, связанных с молодежью [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/youth.html>.
5. Орлов В. В. Основні напрямки діяльності органів виконавчої влади як суб'єктів державного управління у сфері державної молодіжної політики в Україні / В. В. Орлов // Економіка та держава. – 2008. – № 3. – С. 75–77.
6. Хмельярчук М. І. Зайнятість і соціальний захист молоді : монографія / М. І. Хмельярчук ; НАН України, Ін-т регіон. досліджень. – Львів, 2003. – 126 с.

Надійшла до редколегії 31.03.2015 р.